

ARCHILÉS, Ferran (Ed.) *La Persistència de la nació. Estudis sobre nacionalisme*. València-Catarroja: Editorial Afers- Universitat de València, 2014. 291 pàgs. [13 x 21].

L'editorial Afers i les Publicacions de la Universitat de València compten amb una de les col·leccions dedicades als estudis sobre el nacionalisme més completes que hi ha en llengua catalana. “El món de les nacions” és, doncs, una col·lecció que, de moment, ha publicats setze llibres essencials per aquelles persones interessades en l'estudi del nacionalisme. S'hi han traduït obres d'autors de la talla d'Anthony D. Smith, Liah Greenfeld, Benedict Anderson, Michael Billig, Miroslav Hroch o Alain-G. Gagnon. L'edició catalana d'aquests llibres sovint ha estat supervisada i fins i tot de vegades actualitzada pels autors, enriquint encara més la importància d'aquesta col·lecció que no té competidora en cap altra llengua de l'estat.

Ferran ARCHILÉS (Castelló de la Plana, 1971), completa la col·lecció amb el volum que comentem. És una compilació d'articles historiogràfics sobre el nacionalisme. Els textos escollits volen completar la nòmina d'autors que fins ara s'havien traduït. Hi ha nous actors, per tant, i també nous punts de vista, malgrat que la tria encara respongui a la dicotomia entre els modernistes i els etnosimbolistes. Els autors s'inscriuen en tradicions científiques diverses (sociologia, història, ciència política i comunicació audiovisual) i s'aproximen al fenomen del nacionalisme de manera diferent, que va des de l'article teòric i assagístic, de marcat caràcter acadèmic, fins a la reflexió historiogràfica sobre l'estudi de la nació i de les estratègies particulars per a bastir una història nacional.

El capítol introductor, escrit per Archilés, que és professor de la Universitat de València, és un magnífic viatge que ens porta pel camí de les famoses *Five Ws* per situar-nos en el què, el quan, el qui, l'on i el perquè de l'estudi del nacionalisme. Hi repassa les teories tradicionals —i a voltes oblidades— com ara les de Carlton J.H. Hayes. També hi repassa l'evolució de l'estudi de la nació al llarg del temps i com ha anat canviat el focus d'interès dels estudiosos, al mateix temps que ens presenta quins són els corrents interpretatius més importants en l'estudi del nacionalisme. D'acord amb aquesta introducció, Archilés va triar els cinc articles inclosos en aquest volum.

Els professors Geoff ELEY i Ronald Grigor SUNY són els autors del primer article, que se centra en la relació que hi ha entre la història social i el nacionalisme i en el debat sobre el paper dels intel·lectuals en el desenvolupament de la nació i com la nació arrela entre les masses. Les anàlisis de Miroslav Hroch sobre els tres estadis en què es desenvolupen els moviments nacionalistes o les idees de Hobsbawm sobre l'origen elitista del nacionalisme, condicionen força aquest article, per altra banda eminentment teòric, que ens transporta a l'estudi de la nació des de la història cultural.

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (maig 2016)

L'article d'Stefan BERGER, catedràtic alemany d'història social, analitza com es va escriure la història nacional en quatre països europeus (Gran Bretanya, Alemanya, França i Itàlia) després de la Segona Guerra Mundial, destacant-hi de quina manera els "mites nacionals" modifiquen o fins i tot es modifiquen per tal que la nació —i la seva història nacional— ressorgeixi. Les històries nacionals "Acaben adaptant i continuant (més que no pas demolint) els mites de la nació"(p.109), afirma Berger.

Els tres articles finals, escrits per Umut ÖZKIRIMLI, Taras KUZIO i Tim EDESOR són, a diferència dels inicials, més historiogràfics. Aborden les diverses maneres com els investigadors han afrontat la interpretació del nacionalisme. Seguint la classificació establerta a la introducció, Archilés tria tres articles acadèmics molt recents (dos del 2002 i un del 2006) per reprendre la vella discussió que en el seu dia va enfrontar els modernistes, amb Ernest Gellner al capdavant, i els etnosimbolistes, encapçalats per Anthony D. Smith. Hi introdueix, però, una tercera manera d'analitzar la reproducció de la identitat nacional, que és la interpretació de Michael Billig sobre el nacionalisme banal.

Les aportacions dels tres últims articles són especialment interessants perquè aporten noves perspectives en l'estudi de la nació i el desenvolupament del nacionalisme al segle XXI. Obren porta perquè una nova generació d'historiadors, tal vegada en Ferran Archilés, aprofundeixi en la renovació de les aproximacions teòriques que han estat dominants fins ara. Donar voltes i voltes a la disputa entre modernistes i perennalistes ja no és gaire productiva.

AURORA MADAULA I GIMÉNEZ
(Investigadora a la Càtedra Josep Termes
GRENPOC Grup de Recerca en Estudis Nacionals i
Polítiques Culturals, Universitat de Barcelona)

Traducción de la reseña anterior:

La editorial Afers i las Publicaciones de la Universitat de València cuentan con una de las colecciones dedicadas a los estudios sobre el nacionalismo más completas que hay en lengua catalana. "El món de les nacions" es una colección que, de momento, ha publicado dieciséis libros esenciales para aquellas personas interesadas en el estudio del nacionalismo. Se han traducido obras de autores de la talla de Anthony D. Smith, Liah Greenfeld, Benedict Anderson, Michael Billig, Miroslav Hroch o Alain-G. Gagnon. La edición catalana de estos libros a menudo ha sido supervisada e incluso en algunas

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (maig 2016)

ocasiones actualizada por los autores, enriqueciendo aún más la importancia de esta colección que no tiene competidora en ninguna otra lengua del estado.

Ferran ARCHILÉS (Castellón, 1971), completa la colección con el volumen que comentamos. Es una compilación de artículos historiográficos sobre el nacionalismo. Los textos escogidos quieren completar la nómina de autores que hasta ahora se habían traducido. Hay nuevos actores, por lo tanto, y también nuevos puntos de vista, a pesar de que la elección aún responda a la dicotomía entre los modernistas y los etnosimbolistas. Los autores se inscriben en tradiciones científicas diversas (sociología, historia, ciencia política y comunicación audiovisual) y se aproximan al fenómeno del nacionalismo de forma diferentes, que va desde el artículo teórico y ensayístico, de marcado carácter académico, hasta la reflexión historiográfica sobre el estudio de la nación y de las estrategias particulares para construir una historia nacional.

El capítulo introductorio, escrito por Archilés, que es profesor de la Universidad de Valencia, es un magnífico viaje que nos lleva por el camino de las famosas *Five Ws* para situarnos en el qué, el cuándo, el quién, el dónde y el por qué del estudio del nacionalismo. Archilés repasa las teorías tradicionales -y a vueltas olvidadas- como las de Carlton JH Hayes. También repasa la evolución del estudio de la nación a lo largo del tiempo y cómo ha ido cambiado el foco de interés de los estudiosos, al tiempo que nos presenta cuáles son las corrientes interpretativas más importantes en el estudio del nacionalismo. De acuerdo con esta introducción, Archilés eligió los cinco artículos incluidos en este volumen.

Los profesores Geoff ELEY y Ronald Grigor SUNY son los autores del primer artículo, que se centra en la relación que existe entre la historia social y el nacionalismo y en el debate sobre el papel de los intelectuales en el desarrollo de la nación y cómo la nación arraiga entre las masas. Los análisis de Miroslav Hroch sobre los tres estadios en que se desarrollan los movimientos nacionalistas o las ideas de Hobsbawm sobre el origen elitista del nacionalismo, condicionan bastante este artículo, eminentemente teórico, que nos transporta al estudio de la nación desde la historia cultural.

El artículo de Stefan BERGER, catedrático alemán de historia social, analiza cómo se escribió la historia nacional en cuatro países europeos (Gran Bretaña, Alemania, Francia e Italia) después de la Segunda Guerra Mundial, destacando cómo los "mitos nacionales" modifican o incluso se modifican para que la nación -y su historia nacional- resurja. Las historias nacionales "Acaban adaptando y continuando (más que demoliendo) los mitos de la nación" (p.109), afirma Berger.

Los tres artículos finales, escritos por Umut ÖZKIRIMLI, Taras KUZIO y Tim EDESOR son, a diferencia de los iniciales, más historiográficos. Abordan las diversas maneras como los investigadores han afrontado la interpretación del nacionalismo. Siguiendo la clasificación establecida en la introducción, Archilés elige tres artículos académicos muy recientes (dos de 2002 y uno del 2006) para retomar la vieja discusión que en su día enfrentó a los modernistas, con Ernest Gellner a la cabeza, y los etnosimbolistas, liderados por Anthony D. Smith. Introduce, sin embargo, una tercera manera de analizar la

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (maig 2016)

reproducción de la identidad nacional, que es la interpretación de Michael Billig sobre el nacionalismo banal.

Las aportaciones de los tres últimos artículos son especialmente interesantes porque aportan nuevas perspectivas en el estudio de la nación y el desarrollo del nacionalismo en el siglo XXI. Abren puerta para una nueva generación de historiadores, como Ferran Archilés, profundice en la renovación de las aproximaciones teóricas que han sido dominantes hasta ahora. Dar vueltas y vueltas a la disputa entre modernistas y perenialistas ya no es muy productivo.

AURORA MADAULA I GIMÉNEZ

(Investigadora en la Càtedra Josep Termes
GRENPoC Grup de Recerca en Estudis Nacionals i
Polítiques Culturals, Universitat de Barcelona)